

Nina Perger

MED QUEER TEORIJAMI, QUEER POLITIKAMI IN GEJEVSKO-LEZBIČNIMI GIBANJI

IZVLEČEK: Namen prispevka je analizirati queer politike in njihova teoretska izhodišča, queer teorije, in jih primerjati z identitetnimi politikami gejevske-lesbičnih gibanj. Queer politike in queer teorije namreč opozarjajo na izključevalsko logiko identitetnih politik, saj slednje vključujejo le tiste subjekte, ki ustrezajo kriterijem specifičnih identitetnih kategorij. Queer disidentitete tovrstnim ekskluzivnim identitetnim kategorijam in konceptom (hetero- in homo-) normativnosti nasprotujejo in se postavljajo izven zamejujočih binarizmov v polju spola in seksualnega, svoje boje pa osnujejo na podlagi interesnega, ne identitetnega, združevanja. Queer politike in queer teorije s tem ponujajo upravičeno kritiko gejevske-lesbičnih gibanj in vzpostavljajo alternative, koalicijske politike.

KLJUČNE BESEDE: queer teorije, queer politike, queer disidentiteta, gejevske-lesbična gibanja.

Between queer theories, queer politics and gay and lesbian movements

ABSTRACT: The purpose of this paper is to analyse queer politics and their theoretical framework along with queer theories, and to compare them to the identity politics of gay and lesbian movements. Queer politics and queer theories are critical of the exclusionary logic of identity politics since the latter only include those subjects who meet the criteria for specific – gay and lesbian – identity categories, which serve as a basis for political representation in which non-normative subjects are excluded. Queer subjects are opposed to these exclusive identity categories and concepts of (hetero- and homo-) normativity by positioning themselves outside of identity binarisms in the field of gender and sexuality – in the case of queer disidentity queer politics and struggles are established on the basis of common interests, not identities. Queer politics and queer theories thus offer legitimate criticism of gay and lesbian movements.

KEY WORDS: queer theories, queer politics, queer disidentity, gay and lesbian movements

1. Uvod

Queer teorije in politike nastanejo kot odziv na šibke točke identitetne politike, ki je od gejevske osvoboditve naprej značilna za gibanja LGBT. Slednja so zaradi izpeljevanja iz identitetnih konstruktov nujno zamejena oziroma vključujoča le do tistih subjektov, ki ustrezajo identitetnim normativnim pogojem, medtem ko so ostali »seksualni odpadniki« (Bornstein 1994) iz omenjenih gibanj izključeni, niso reprezentirani in predstavljajo margino znotraj margin. Gibanju LG(BT) se s strani queer teorij in politik očitajo asimilacijska naravnost, konservativnost in podrejanje heteronormativom oziroma zahtevam in pričakovanjem družbene večine. Nasproti heteronormativnosti obstoječim gejevsko-lezbičnim gibanjem queer teorije in politike postavljajo idejo koalicijske/dialoške politike, v središču katere je subjekt, pozicioniran izven binarizma homo-hetero in spolne dihotomije – subjekt, ki tovrstnim identitetam z videzom nesprenmenljivosti in fiksosti nasprotuje tako, da se postavi zunaj njih, v prostor nedefiniranega, fluidnega, nejasnega.

Namen prispevka je analizirati razkorak med identitetno politiko gejevsko-lezbičnih gibanj na eni in koalicijsko/dialoško queer politiko na drugi strani ter razmisliti, kako se lahko tako različna koncepta političnega udejstvovanja, ki sta na ravni teorije praktično nekompatibilna, v praktičnem življenju in političnih bojih potencialno dopolnjujeta oziroma krepiata kritični učinek. Ob tem skušam upoštevati tudi izzive, s katerimi se srečujejo queer teorije in politike oziroma disidentiteta queer. Tovrstni izzivi se osredotočajo predvsem na točke neenake dostopnosti disidentitete queer, ki jo prečijo s strani queer teorij nenaslovljene modalitete, in abstraktnost queer teorij, ki se v prakso prevaja kot nezadostno upoštevanje realnih učinkov delovanja družbenih institucij, ki subjekta naslavljajo znotraj določenih identitetnih kategorij. Zastavljeni namen presega prispevek, hkrati pa s tem opozarja, da so omenjene teme in razkoraki nekaj, kar je v Sloveniji treba še raziskovati, saj bo tema – ob okrepljeni prisotnosti queer gibanj – vedno bolj aktualna.

2. Od gejevsko-lezbičnih gibanj do queer politik

2.1 Od gejevske osvoboditve do gejevsko-lezbičnega gibanja po etničnem modelu¹

Queer politike zastopajo podobna gesla kot tista, ki so vodila »gejevsko osvoboditev« v 70. letih prejšnjega stoletja v obliki gibanja *Gay liberation front* (GLF) s primarnim ciljem seksualne in spolne osvoboditve ob predpostavki subjektu inherentnega polimorfnega in androgenega značaja, torej s ciljem destrukcije spolnih in seksualnih binarizmov, ki individuuma zamejijo v ekskluzivne homo/hetero in feminilne/maskuline vloge.² »Gejevska osvoboditev« na začetku 70. let 20. stoletja zagovarja »ideal

-
1. Kratek pregled gejevsko-lezbičnih gibanj, obravnavanih v prispevku, vključuje gibanja, ki so se od 1970. let naprej razvijala in dogajala v ZDA.
 2. Hkrati pa gejevska osvoboditev zavrne vključitev transspolnih oseb, deloma tudi zaradi tega, ker se je slednja v takratnem obdobju »zdravila« le pod pogojem, da je oseba po zdravljenju

resnične koalicijske politike, politike, ki presega legitimacijo homoseksualne identitete, politike, ki gradi na re-kreiranju teles in vsakdanjega življenja« (Nicholson in Seidman 1995: 5) ter poziva k transformaciji družbenih odnosov do spola in seksualnosti prek osvobajanja zatirane biseksualne potencialnosti v vsakem individuumu, potisnjene v navidezen neobstoj zaradi binarnih kategorij homo/hetero, ki so v obdobju gibanja že prepoznane kot zamejujoče, umetne in socialno konstruirane ter kot take denaturalizirane (Jagose 1997).

Kljub osnovni predpostavki gibanja – osvoboditev za vse – se je gibanje GLF že sredi 70. let borilo z notranjimi razdori, paradokсно ravno zaradi dominantnosti homoseksualnih belih moških, katerih primarna politična agenda se preusmeri na izgrajevanje skupnosti in pridobivanje civilnih pravic. Gibanje GLF se razcepi z nastankom lezbičnega feminizma,³ ki se na podlagi močno esencializiranih identitet ženske in lezbijke distancira od bojov gejev ter biseksualnih in transspolnih oseb (Monro 2006).

Od 1970. let naprej se torej revolucionarna politika gejevske osvoboditve postopoma pretvori v politiko, ki skuša čim bolj ustrezati prevladujočim družbenim normam. Tovrstna »asimilacija« je mogoča na podlagi fiksne, stabilne in koherentne (politizirane) identitete geja in lezbijke (Agar 2013; Fouz-Hernandez 2013; Hall 2003; Jagose 1997; Monro 2006; Rollins in Hirsch 2003; Seidman 1993; Weeks 2000), percipirane kot nujne za izgradnjo skupnosti in zastopanost v polju reprezentacijske politike (Jagose 1997). Iz *modela etnične skupnosti* (Jagose 1997; Seidman 1993; Seidman 1997; Stein in Plummer 1994), ki ga sredi 1970. let (tj. po gejevski osvoboditvi) prevzamejo gejevsko-lezbična gibanja, so tako izključene raznolike seksualne prakse in fluidnost identitet, zaradi česar je etnični model gibanja LG do konca 1980. let že izpostavljen močnim kritikam s strani subjektov, izključenih zaradi homonormativnih nocij (Collins in Talcott 2011; Giffney 2009), v okviru katerih se vzpostavljajo nove meje med diametralnim, medsebojno pogojenim *normalnim in patološkim* (Canguilhem 1987) ter v novi dialektiki vzpostavljajo »dobrega, družbeno nenevarnega geja« (*good gay citizen*, Bell in Binnie 2000: 23) na eni strani in polimorfnega perverzneža,⁴ tj. *seksualnega odpadnika* (Bornstein 1994) na drugi. Slednji zdaj v hierarhiji seksualnosti, razdeljeni tudi na »dobre« in »slabe« seksualne manjšine, vse bolj predstavlja enako sprevrženo, nevarno manjšino, kot jo je v preteklosti podoba homoseksualne osebe

»postala« heteroseksualna – v ozadju gejevsko-liberacijske izključitve transspolnih oseb je bil torej strah, da se tako »zdravljenje« subtilno uporablja tudi v namene »zdravljenja« potencialno homoseksualnih transspolnih oseb, ki so v 1970. letih ustanovile gibanje *Street Transvestite Action Revolutionaries* (Monro 2006: 93).

3. Identiteta lezbijke in ženske se združi v identiteto lezbične feministke in med drugim izhaja iz prepričanja, da transženske niso »prave« ženske in da so biseksualne osebe izdajalci/-ke, saj še vedno uživajo privilegije heteronormativnosti (Monro 2006). Na tej točki se v kontekstu lezbičnega feminizma pokaže problematičnost cismnormativnosti, katere norma – cisspolnost – reproducira »binarno delitev ljudi na moške in ženske na podlagi ob rojstvu določenega spola« (Koletnik 2014).
4. Paradokсно je zdaj polimorfno seksualen značaj – v 70. letih percipiran kot izjemno revolucionaren in subverziven – tisti, ki je v etničnem modelu argument ekskluzije individuomov, ki ne ustrezajo hetero-homonormativom (Daumer v Jagose 1997: 65).

(Rollins in Hirsch 2003). S poudarjanjem pomena spola objekta privlačnosti, ki se obravnava kot temeljna kategorija seksualne in socialne identitete (Seidman 1993; 1995; 1997) se vzpostavi homoseksualni subjekt s privlačnostjo do objekta istega spola, ki privilegira »dolgotrajne monogamne, intrageneracijske, intrarasne romantično seksualne in intimne odnose« (Seidman 1997: 150) ter vzpostavlja hierarhijo prek poskusa normalizacije seksualnosti v okviru kategorij hetero-homo in devalorizacije vseh ostalih seksualnih praks, poželenj in fantazij ter seksualnih odnosov, izključenih iz normativnih socialnih navad, dominantnih reprezentacij in političnih strategij. V ozadju konstruktov hetero- in homoseksualnosti stoji reprodukcija spolne dihotomije, usidrane v izključevalski logiki ali – ali, torej ali moški ali ženska, v kateri so ostale pozicije subjekta v polju spola percipirane kot patološke.

Gejevske in lezbične skupnosti so tako usidrane v konceptu stabilne homoseksualne identitete, ki se pri samolegitimaciji opira na iste socialne mehanizme nadzora kot heteroseksualna večina v relaciji do gejev in lezbijk, tj. normalizacija, delujoča prek utišanja, marginaliziranja in patologiziranja razlik (Seidman 1997) ali – kot zapiše Winnbust (2006: 19): »Pojav ‚homoseksualne identitete‘ in homoseksualne identitetne politike je ultimativno samo še eno orodje falične belosti.« Homonormativom neustrezajoči subjekti kritizirajo gejevski in lezbični mainstream, v katerem »gej« pomeni »izkušnje bele urbane kulture srednjega razreda, organizirane okoli spolnosti, konzumerizma in civilnih pravic« (Seidman 1993: 120), za doseganje legitimacije agende socialne inkluzije pa se naslanjajo na logiko moralnosti seksualnega vedenja oziroma na normalnost homoseksualnosti s sklicevanjem na modernizirano znanstveno-medicinsko znanje (Seidman 1997: 16) – gibanja se pretvorijo v instrument normalizacije gejev in lezbijk ter marginalizacije ostalih »seksualnih odpadnikov«.

2.2 Queer politike in queer teorije

V sredini 1980. let, v obdobju krize aidsa, se poprejšnja konfliktna heterogenost znotraj gejevsko-lezbičnih gibanj začasno preseže, kot odziv na homofobne politike javnih institucij pa se v ZDA vzpostavita dve organizaciji: ACT UP (*The AIDS Coalition to unleash power*), ki deluje pod gesloma *tišina = smrt* (Shepard 2010: 73) in *akcija = življenje* (prav tam: 132), in Queer nation (QN)⁵ (Halberstam 1993; Hall 2003; Warner 1999).

Organizaciji s svojimi nekonvencionalnimi političnimi akcijami ustvarjata razkorak med gejevskimi in lezbičnimi gibanji, ki svojo energijo usmerjajo v pridobitev »hetero« pravic za udejstvovanje v zatirajočih (imperialističnih, seksističnih) institucijah (zakonska zveza, vojska ...), in novo, »postmoderno« *in-your-face*, konfrontacijsko – queer politiko z geslom *we're here, we're queer – get used to it* (Gamson 1995: 395; Hall

5. Zanimivo pri tem je, da Queer nation hkrati opozarja na konstruiranost identitet, ki naj bi individuuma vedno že zamejevale, in promovira fluidnost, ne-usidranost subjekta, v svojem imenu organizacije pa se poslužijo koncepta »nation«, nacije, ki je ravno tako socialno konstruirana in za subjekta nujno zamejujoča. Socialno konstruiranost nacionalnosti in nacionalnih meja obravnavajo že drugi avtorji, izven polja queer teorije, npr. Pikalo, Ilc in Banjac (2011).

2003: 53; Hoogland 2000: 166; Kirsch 2001: 33), torej politiko, ki nasprotuje omenjenim institucijam, jih skozi konkretne akcije in demonstracije v javnih prostorih subverzira ter ustvarja antiasimilacijske pritiske (Collins in Talcott 2011). Omenjena politika izvira iz prej omenjenih organizacij, kamor se med delovanjem vključuje sicer majhno število mladih aktivistov in aktivistk, je pa zanje značilno, da prihajajo iz urbanega, študentskega oziroma akademskega okolja – ravno ta populacija predstavlja povezavo med radikalno aktivistično zavestjo in radikalno teoretizacijo, ki kmalu postane znana kot queer teorija (Hall 2003), osnovana na poststrukturalističnem jeziku (Garber 2006; Namaste 1994; Parisi 2009; Plummer 2003; Seidman 1997); ki se s temeljnimi besedili queer teoretičark uspešno vključi v akademsko okolje.⁶

Queer politike zagovarjajo seksualno samodeterminacijo za vse in se ne podrejajo singularnim identitetam (Shepard 2010; Warner 1993); biti queer je identiteta brez esence, pomeni *po-glagol-iti pridevnik* queer (v *to queer* – ‚poqueerjenje‘) (Winnbust 2006). Bistvo queer politik lahko strnemo v poskus preseganja dialektike *heteroseksualnost – homoseksualnost* s politiko (dis)identifikacij na strani nenormativnega kot odpora proti normativnim konstruktom, ki zamejujejo alternative identitetne pozicije v produkciji foucaultovskega *discipliniranega telesa* (Foucault 2004). Queer teorije izpostavljajo in problematizirajo stabilno in poenoteno nocijo identitete oziroma razkrievajo normalizirajoče in disciplinske mehanizme politike seksualnih identitet (Seidman 1997) – v tem kontekstu lahko torej homoseksualnost⁷ razumemo kot tisto hrbtno plat, ki pravzaprav šele omogoča konstrukcijo heteronormativnosti, saj se vsaka identiteta konstruira in vzpostavlja relacijsko (Bower 1994; Butler 2001) na osnovi razlike *od drugega*, fundamentalne diametralnosti »normalno – patološko« (Canguilhem 1987): heteroseksualnost je torej heteroseksualnost ravno toliko, kolikor obstaja jasna razločitev od homoseksualnosti.

Na tej točki lahko vpeljemo tudi dialektiko *gospodar – hlapec*, kot jo konceptualizirata Adorno in Horkheimer (2006), pri čemer izpostavljata hlapčevstvo v obratni vlogi, tj. hlapec je tisti, ki z lastno podreditvijo gospodarju slednjemu daje moč; v ozadju potemtakem stoji predpostavka, da je v tej dialektiki pravzaprav hlapec tisti, ki je paradoksn *gospodar* odnosa, ki konstituira in reproducira oblastno razmerje, ki traja toliko časa, kolikor se element v podrejenem položaju prepozna kot podrejenega. Slednje queer teorije in politike aplicirajo v kontekst homoseksualnosti, kjer se z identitetnimi pozicijami geja in lezbijke individuum podreja identitetnim normativom (ki homoseksualnost vzpostavljajo kot patološko (narobno) plat normativnega) in si

6. To so po navedbah Seidmana (1995: 116–141) predvsem: Epistemology of the closet (Kosofsky Sedgwick 1990), Gender trouble (Butler 1990) in Essentially speaking (Fuss 1990). Prvič pojem »queer« v teoriji uporabi de Lauretis leta 1989 (Calvin 2009; Garber 2001; Hall 2003; Jagose 1997; Kirsch 2001), ki kasneje zapiše, da je cilj koncepta queer transgresiranje in transcendiranje ali pa vsaj problematizacija pojmov lezbijka in gej (de Lauretis v Garber 2001).

7. Sara Ahmed (2006) pri tem izpostavlja dejstvo, da je zgolj homoseksualni subjekt tisti, ki je *spolno usmerjen*, heteroseksualnost je – podobno kot velja za družbeni spol moškega – tisto univerzalno in nevtravno, pri katerem ni potrebe po dodatnem definiranju.

prizadeva preseči oblastno razmerje z lastno heteronormalizacijo. S sklicevanjem na podobnost z oblastnim polom (heteronormativnost) negira inherentne razlike in prelome znotraj juridično vzpostavljenih identitetnih kategorij, ki ne le reproducirajo oblastno razmerje znotraj okvira hetero-homo (Butler 2001), temveč tudi proizvajajo vse tiste subjekte, ki se v omenjeno diadno razmerje zaradi poudarjenih – z oblastnim diskurzom patologiziranih – razlik ne morejo ali ne želijo pozicionirati. Znotraj diade nepozicionirani mnogoteri subjekti, katerih seksualne prakse, vedenja, fantazije (ipd.) ne dosegajo hetero-in-homo-normativnih zahtev in pričakovanj (npr. S/M-prakse, nemonogamno seksualno razmerje) (Sullivan 2009; Weeks 2002) glede uspoljenosti in seksualnosti, ki je znotraj diade zreducirana na genitalno seksualnost in jasne enokategorialne spolne preference,⁸ se tako znajdejo v novem polju »perverznega, patološkega«.

Butler (2001) pri tem opozarja, da je v konstruktivni spolni usmerjenosti nujno vključen tudi koncept spola: izključevalnost spolnih kategorij, ki omogoča identifikacijo (in reprezentacijo) subjekta (moškega *ali* ženskega spola), napaja tudi diadnost kategorij seksualnosti (heteroseksualnost *ali* homoseksualnost). Z dekonstrukcijo koherentne, stabilne identitete, reproducirane s subjektivim performativom, Butler (2001: 18) ruši koncept spola s teoretizacijo slednjega kot radikalno neodvisnega od biološkega. Spol s tem postane *prosto drseč izum* (prav tam: 18), saj Butler (prav tam) razbije vzročno-posledično povezavo, ki veže biološki (vzrok) in družbeni spol (posledica oziroma učinek), ter razkrije, da je biološki spol vselej že družbeno konstruiran, z biologizacijo spola pa se z obratom legitimizira družbeno spolno specifična pričakovanja (učinek se prekrije z vzrokom): družbeni spol torej nastopa kot utemeljevalna iluzija identitete (Butler 2001: 46). V tem kontekstu podobno tematizira tudi Bourdieu (2010) s konceptom dehistorizacije učinka družbenih institucij, ki skozi naturalizacijo spolov in razlik med spoloma ustvarjajo varljivo domačnost, ki napaja tudi heteronormativnost oziroma heteroseksualizacijo želje. Heteronormativnost se torej vpeljuje s trojno, medsebojno pogojeno konceptualizacijo biološkega spola = družbeni spol = heteroseksualna želja, zapisana matrica pa je utrjena s konceptualizacijo identitete kot nespremenljive, koherentne in stabilne identitete, ki se vzpostavlja, reproducira, osmišlja in legitimira s performativnimi dejanji oziroma ontoformativnimi (telesno-refleksivnimi) praksami (Connell 2012) in retrospektivnimi razlagami subjektov (Braidotti 2011; Butler 2001).

2.2.1 Queer disidentiteta

Iz dekonstrukcije stabilne identitete (v polju spola in seksualnega), ki se vzpostavlja v odnosu do in vedno prek izključevanja Drugega, izhaja potencial queer teorij, tj. v zavrnitvi identitete, osnovane v polju homoseksualnosti, ter v disidentitetni lociranosti izven omenjenih binarizmov in zamejujočih dialektik, v polju prelomov, partikularnosti in momentarnosti (Braidotti 2011): queer disidentiteta je torej antiidentiteta oziroma, natančneje formulirano, antiidentiteta, kot jo proizvajajo oblastni mehanizmi,

8. Tudi biseksualna spolna usmerjenost je zaradi svoje »nejasnosti« glede spolne preference objekta privlačnosti oziroma »pretirane inkluzivnosti« podvržena tako imenovani »bifobiji«, tudi s strani gejevsko-lezbičnih gibanj (Monro 2006).

antikoherentna-stabilna-nespremenljiva-identiteta, ki kategorično zamejuje polje vizij ter s tem tudi (z)možnosti uporov in odporov, transgresij. V tem kontekstu R. Braidotti (2011) opozarja na nesmiselnost utopičnih vizij subverzivnosti (v) seksualnosti izven polj moči in dominance⁹ ter poudarja, da moramo misliti subverzijo znotraj tega polja, znotraj regulativnih struktur, ki jih queer z reappropriacijo in redefinicijo koncepta, uporabljenega kot žaljivko za homoseksualne osebe (Johnson 2010; Severson in Stanhope 1998), izziva z disidentitetnim pozicioniranjem subjekta ter tako predstavlja strategijo za destabilizacijo individualne in kolektivne identitete (Gamson 1995).

S tem ko subjekt prevzame disidentiteto queer, pravzaprav ne zavzame nobene jasne, točne družbene pozicije v medsebojno pogojenih družbenih identitetnih kategorijah, je označevalec, katerega vsebina se – idealno – polni individualno, od spodaj navzgor in mimo (represivnih) identitetnih kategorij, pri čemer temelj pozicije predstavlja nasprotovanje režimom normativnosti. Queer torej vzpostavlja tiste momente, ki jih Davies (2006) – sicer v kontekstu oblikovanja spolne identitete – poimenuje *sinkope*, momente pretresa in refleksivne kritičnosti, ki jih moramo (kot izpostavlja tudi Ahmed 2006) (znati) izkoristiti: transformiranje obstoječih regulativnih struktur je odvisno od tega, kaj uspemo narediti s temi momenti, saj slednji sami po sebi struktur še ne spreminjajo. Potrebna je socialna refleksija, ki jo lahko razumemo v bourdiejevskem smislu uzrtja struktur habitusa, ki vedno že omejujejo individualno odzivanje, vedenje in delovanje, tudi z izločitvijo vseh »čudaških« delovanj ter samokonstitucijo kot druge narave, utelešene, a pozabljene zgodovine. Z uzrtjem teh struktur, njihovo ozavestitvijo jih šele lahko začnemo presegati in spreminjati, saj je igra razkrita kot arbitrarna, kot umetni družbeni konstrukt (Bourdieu 2002).

2.2.2 Queer disidentiteta v Sloveniji: Težave z reappropriacijo

V Sloveniji zaradi »uvoženosti« koncepta queer pri »prevajanju v prakso« nastopi problem manka vsebinske zgodovine »queer«, kot je značilna za angleško govoreča okolja (tj. žaljivka za homoseksualne osebe). Disidentiteta queer je v Sloveniji tako v večini primerov v praksi privzeta prek top-down relacije, tj. iz akademskih in/ali aktivističnih okolij, kar dostopnost disidentitete queer in njen kritični potencial močno zmanjša, tudi zaradi »neustreznih« branj s strani okolja: disidentiteta queer ima pogosto učinek le med seksualnimi in spolnimi manjšinami oziroma tistimi individuumi, ki so že seznanjeni s pomenom queer, sicer prevlada oziroma se sproži proces »branja« queerovstva kot identitete seksualne manjšine (na mesto queerovske vsebine, kot jo razume

9. V kontekstu oblikovanja spolne identitete, kjer se gradi utopija preseganja spolov oziroma vzpostavljanje nevtralnega, univerzalnega spola, razrešenega negativnih konotacij in omejitev, R. Braidotti (2011) zapiše, da obstaja precejšnja nevarnost (ponovnega) zdrsa ženske v moško univerzalno. Na podobno nevarnost »spolne nevtralnosti« v navezavi na kapitalizem opozarja tudi T. Renner (2007): rezultat kapitalistične mantre individualnih, deklarativno spolno nevtralnih sposobnosti je namreč nova moška elita, ki jo označuje »transnacionalna podjetniška moškost«, kjer velja, kot zapiše T. Adorno (2007: 100): »/N/amesto da bi moška družba rešila žensko vprašanje, je svoj lastni princip tako zelo razširila, da žrtve tega vprašanja sploh ne morejo več postaviti.«

samoidentificirani subjekt, namreč stopi branje queer pred izvršeno reappropriacijo in vsebinsko prevetritvijo, tj. gej/lezbijka/»seksualni odpadnik«) ali pa se queer prevaja oziroma misli zgolj kot »želja po neopredeljevanju«, s tem pa subverzivni potencial queer politik oziroma individualnih praks v širši družbi precej oslabi in se oddalji od potenciala, ki ga obravnavajo queer teorije.

Ob tem se lahko upravičeno vprašamo, kakšen je lahko v tem trenutku potencial disidentitete queer, ko pa se v trenutku uporabe tudi znotraj skupnosti LG(BT) lahko razkroji in razpade zgolj v »neopredeljevanje«, v neko lagodno identiteto, umanjka pa globlje razumevanje queerovstva, tisti *zakaj neopredeljevanje?*, torej tisti element, ki v queer politikah pravzaprav nosi večjo težo subverzivnega potenciala. Problem pomanjkanja za angleško govoreča okolja značilne vsebinske zgodovine je predvsem v tem, da queer v Sloveniji ne nujno pomeni »jeznega queera«, ki ne želi pristajati na kompromise (*We're here, we're queer, get used to it*) v nasprotju s »konzervativnimi in asimilacijskimi« gejevskimi in lezbičnimi gibanji, kot jih dojemajo queer gibanja, temveč se lahko queer bere kot lagodna pozicija. Obstaja torej verjetnost, da queer zgolj nadomesti identitete geja in lezbijke, a brez kritičnega potenciala, ki je sicer značilen za queer pozicije.

3. Med queer politikami in gejevsko-lezbičnimi gibanji

Jasno zamejena – in tako izključujoča – identiteta je v primeru gibanj LG(BT) sicer očitno politično učinkovita, s tega vidika pa nekateri avtorji in avtorice pozivajo k strateškemu oziroma operacionalnemu esencializmu (Spivak v Braidotti 2011; Gamson 1995; Spivak v Shepard 2010), ki izpostavlja pomen koherentne identitete s kolektivnim ozadjem za potrebe politične reprezentacije in doseganja politične enakopravnosti. Queer, na drugi strani, omenjene identitetne postavke zavrača in uvaja afinitetno – ne identitetno – polje političnega, vzpostavljenega na podlagi interesnega povezovanja z namenom zastopanja interesov v lezbično-gejevskih identitetno utemeljenih reprezentacijskih politikah izključenih subjektov (Phelan 1995), ne glede na njihove spolne, seksualne, razredne in druge razlike, ki v glavnem delu asimilacijskega gejevskega in lezbičnega aktivizma predstavljajo tiste prečne modalnosti, ki definirajo vključenost (srednji razred belih gejev in lezbijk) in izključenosti.

3.1 Izzivi queer teorij in politik

Glavni izziv queerovstva je (ob preizpraševanju *vsebine* kolektivnih identitet) torej preizpraševanje in problematiziranje *politične uporabnosti* spolnih in seksualnih identitet, ki reproducirajo obstoječa razmerja moči. Queer se proti tovrstni reprodukciji bori z lastno odprtostjo in nejasnostjo, ki je prignana do te mere, da sta tako vsebina identitete kot tudi ideja o njeni koherentnosti, fiksni, naravnosti in osrednjosti za subjektovo vsakdanje (politično) življenje prignana do nesmisla (Gamson 1995).

Ob tem queer teorije – zaradi nevarnosti samozamejevanja – ne ponujajo konkretnih potencialnosti oziroma vizij, temveč obstanejo v omenjenih momentih subjektove fluidnosti, disidentitete odprtosti in transgresije, pri tem pa pozabljajo na elemente

vsakdanjega življenja ter učinke delujočih družbenih institucij in norm, ki queer politike oziroma njihove potenciale močno zamejujejo ali, kot zapiše Green (2002: 530): »/N/e pomaga mu, da citira /Judith/ Butler in protestira, da je njegova identiteta multipla in nestabilna, ko je soočen s homofobnim nasiljem (ali s homofobnim stanodajalcem ali delodajalcem).« Zavračanje ideje fiksne in koherentne identitete se mestoma torej kaže kot »privilegij *par excellence*« (Winnbust 2006: 135), dobrina, udobje, ki si ga oseba, subjekt nasilja in zunanje prisilne identifikacije ne more privoščiti (Shimizu 2007), saj živimo politično realnost učinkov identitetnih kategorij (Patton 1993). Obstaja nevarnost, da queer v praksi postane le neenako dostopna nova »intelektualna-šik identiteta« (Penn v Samuels 1999: 93), do katere imajo dostop subjekti, locirani v akademskem »slonokoščnem queer stolpu« (Weeks 2000: 7) ali vsaj blizu njega.

Queer teorije in politike zagovarjajo premik od identitetnih k dekonstruktivnim politikam (Garber 2006), hkrati pa ob sočasnem slavljenju individualnih razlik znotraj disidentitet queer paradokсно pozabljajo na modalnosti, ki določenim individuumom preprečujejo oziroma onemogočajo zavzemanje disidentitete queer. Queer torej v praksi predstavlja neenakomerno dostopno disidentiteto, dosegljivo določenemu segmentu radikalno seksualnega, mladega, akademskega in urbanega prebivalstva, za katerega identiteta geja in lezbijke predstavljata *togo staro moderno* v nasprotju s fluidnim, postmodernim, oboroženim z abstraktnim poststrukturalističnim jezikom, kateremu lahko očitamo odcepitev od konkretnega, materialnega (Stein in Plummer 1994). Opozicija normativnim strukturam s queer v svoji igri s »prosto plavajočimi označevalci v tekstu« (Stein in Plummer 1994: 184) pogosto pozablja in spregleduje realnost delovanja družbenih institucij, ki so v svojih učinkih še vedno – kljub poskusom subverzije queer teorij in politik – seksistične, rasistične ipd. (Plummer 2003). Zdi se, da queer disidentiteta, kot je predstavljena v akademski produkciji ob klicu k individualnim razlikam in nevpenjanju v »zamejujoče« kolektivne identitete, paradokсно vzpostavlja koherenten in enoten subjekt queer, ki v svojih izbirah resnično ni omejen, a ne zaradi nepozicioniranja znotraj rigidnih identitet, temveč zaradi dostopnih resursov, ki te izbire pravzaprav šele omogočajo. Ko queer teorije in politike slavijo razlike brez njihovega imenovanja in fiksiranja, jih pravzaprav v odsotnosti in tišini reproducirata (Seidman 1993). Avtorji in avtorice pri tem izpostavljajo predvsem spregledane modalnosti spola, rase, etnične pripadnosti in razreda, pa tudi osi urbano–ruralno ter generacijske razlike, ki ustvarjajo hierarhizacije znotraj queer disidentitet (zaradi katerih se Queer nation kot primarna in prototipska raven queer politik kmalu po začetku začne drobiti v ženske in druge podsekcije)¹⁰ (Garber 2001, 2009; Halberstam 2004; Humphrey 1999; Jackson 2006; C. R. Johnson 2013; Khayatt 2002; Kirsch 2001; McLaughlin 2006; Monro, 2006; V. K. Namaste 1999; Samuels 1999; Seidman 1994; Sullivan 2009).

Za disidentiteto queer lahko velja, kot zapiše Kirsch (2001), da je politično zreducirana na življenjski stil, ki ga označuje sprejemanje raznolikosti, ne pa nujno

10. Zaradi notranjih drobitev v queer politiki tudi Theresa de Lauretis zavrne povezavo teoretskega koncepta queer z organizacijo Queer Nation oziroma queer politiko (Namaste 1994, 1999).

tudi aktivno zagovarjanje slednje v širši družbi. Queer lahko postane komodificiran življenjski stil, zreduciran na individualno mikroraven, saj izhodiščno točko upora in odpora predstavlja individuuum, s tem pa queer politike (in teorije), kot zapiše Kirsch (prav tam), pravzaprav služijo ciljem poznega kapitalizma, tj. razkroju skupnosti, katere obstoj je pogojen z identifikacijo na skupni osnovni bazi oziroma na skupnih potezah vključenih subjektov.

Na drugi strani lahko v ozadju Kirscheve teze (prav tam) razberemo implicitno predpostavko, da se lahko skupnost v polju seksualnosti gradi le ob jasnih, enoznačnih identitetnih kategorijah (lezbijka, gej ...), ne pa tudi na skupnih interesih in vrednotah oziroma miselnosti, ob tem pa je politično udejstvovanje enoznačno zreducirano ob hkratni predpostavki, da imajo vsi geji in lezbijke enake (homoseksualne?) interese, želje in politične cilje. Omenjena predpostavka, ki jo v ozadju reproducira tudi Kirsch (prav tam), je bila ravno osrednje gonilo razcepitve gibanj na »asimilacijska« lezbično-gejevka na eni strani in queer gibanja/politike na drugi. Tovrstno neustrezno enačenje kolektivne identitete, skupnosti in politične aktivnosti sicer učinkovito presegajo nova družbena gibanja (ki jih lahko v kontekst queer politik prevedemo kot koalicijska gibanja/politike), ki se interesno oziroma problemsko povezujejo, pri čemer so osnovna mobilizacijska sila (vsaj nekateri skupni) interesi, vrednote in miselnost, ne pa kolektivna identiteta. Nova družbena gibanja preizprašujejo in izpostavljajo tako medskupinske kot tudi notranje razlike (Cole in Luna 2010; Cortese 2006; Ghaziani 2011; Kirsch 2001; Lott 2000), pri tem pa queer teorije takšne notranje refleksivnosti doslej niso pokazale. Queer teorije v ozadju razkrivajo, da je totalna inkluzija vseh seksualnih razlik znotraj queer disidentitet pravzaprav mogoča le ob njihovem paradoksnem izbrisu skozi nenaslavljanje razlik kot takih in njihovih institucionalnih učinkov oziroma materialnosti: »Brez materialnosti, brez razlik ni kontakta ali skupnosti, le paradokсна izolacija istosti« (Adams 2002: 16). Slednje se kaže tudi v odsotnosti marginaliziranih seksualnih odpadnikov tudi znotraj queer teorij, ki se v večji meri dotikajo in vključujejo tiste subjekte, ki so vključeni v seksualna vedenja in praske z objektom istega spola, ne vključujejo pa subjektov, vpletenih v nemonogamna razmerja, subjektov, vključenih v seksualne prakse z objektom različnega spola, tj. *heteroqueer*, ki v teoretskih besedilih ni nikoli prisoten (Mock 2003),¹¹ in drugih subjektov, udeleženih v marginaliziranih seksualnih praksah.

V svoji abstraktnosti queer teorije namreč pogosto ne upoštevajo, da je subjekt kljub samodisidentificiranju še vedno podvržen zunanjim identifikacijam in zunanjemu pripisovanju pomena identitete ter realnih učinkov le-tega. Disidentiteta queer ne odloži ali prepreči diskriminacije, ki se dogaja na osnovi subjektovih seksualnih praks in vedenj ali na podlagi drugih osebnih okoliščin, ki jim družbeno okolje že pripisuje določen – negativen – pomen. Queer ne more nastopati kot pozicija, ki sama na sebi izniči učinke družbeno-institucionalnega ustroja, posledično pa so queer subjekti vedno že podvrženi določenim in zanje specifičnim vplivom, ki jih queer teorije v svojih

11. Izjema je Butler (1993: 175), ki heteroseksualne osebe v koncept queer vključi na podlagi njihovega nasprotovanja homofobnim politikam.

abstraktnih in nikoli konkretiziranih subverzivnih vizijah ne zaznavajo, priznavajo in problematizirajo.

3.2 Queer dilema: Med identitetno politiko in dekonstruktivno politiko

Queer teorije pri izpostavljanju moči samoidentifikacije pogosto spregledajo tako imenovane prisilne interpelacije, identificiranje subjekta »od zunaj«, hkrati pa velja, da je ravno identitetna kategorija istospolno usmerjene osebe središče oblastnih razmerij, pa tudi učinkovitega (z vidika doseganja enakopravnih civilnih pravic, ne pa tudi z vidika zastopanosti raznolikih interesov) političnega aktivizma, osnovanega na identitetni politiki (Gamson 1995). Butler (2001) v tem kontekstu političnega aktivizma postavi koalicijsko/dialogsko politiko kot alternativo identitetnim politikam ter preizprašuje pomen enotnosti in solidarnosti za naslavljanje političnih zahtev. Poudarja, da z odprtimi koalicijami omogočamo vzpostavljanje in razpuščanje identitet, ki se glede na namene izmenično vpeljujejo in opuščajo ter tako dopuščajo notranjo kompleksnost in se ne podreajo »normativnemu telosu zaključene definicije« (Butler 2001: 28).

Koalicijsko politiko torej poganja »*pripoznana* fragmentacija, kjer enotnost /.../ ni niti predpostavljena niti zaželeno« (prav tam: 27; poudarek avtorice). Ravno vzpostavljanje take politično aktivne, notranje kompleksne in fragmentirane politike je cilj queer politik. Z analizo preteklih bojev seksualnih manjšin, ugotovimo, da je gejevska osvoboditev v 1970. letih, ki je zastopala podobne kritične ideje kot queer teorije danes, neuspela ravno zaradi nezmožnosti ustreznega naslavljanja notranjih razlik, iz česar so kasneje izhajali razkoli, ki so gibanje gejevske osvoboditve onemogočili in hkrati omogočili vzpon lezbično-gejevskih gibanj po etničnem modelu skupnosti. Nasproti tovrstni identitetni politiki torej queer postavlja koalicijsko politiko, ki je ne razume le kot strateško povezovanje različnih skupin na podlagi skupnega interesa niti kot iskanje končne politične enotnosti, temveč kot *afiniteto* (ne identiteto) med subjekti, ki hkratno posedujejo multiple, tudi konfliktne identitete in lokacije (Haraway v Phelan 1995). Namesto identitete kot osnove gibanja queer politike torej uvajajo skupne vrednote, želje in cilje (Phelan 1995).

3.2.1 Queerdom?

Queer koalicijske politike ne pomenijo nujno totalne dekonstrukcije/destrukcije identitet geja in lezbijke; slednje še vedno lahko razumemo kot *enega izmed načinov* prihodnjega doseganja queer stanja, v kolikor se gejevsko-lezbični aktivizem ne ustavi le pri afirmiranju identitet, temveč »usidranje« teh identitet razume kot vmesno točko, mehanizem doseganja končnega queer stanja, tj. dekonstrukcije spolnih identitet in identitet v polju seksualnega (Moon 2012). Če je queer politika skupaj z ostalimi potencialnimi aliansami zmožna podati pozitiven odgovor na vprašanje, »ali se lahko odločimo, da smo zavezniki, in ali imamo moč, da tej odločitvi tudi sledimo« (Phelan 1995: 352), se queer politika in lezbično-gejevska gibanja (kljub teoretskemu razcepu) ne nujno izključujeta. Queer prakso namreč lahko beremo kot vizijo prihodnosti, h kateri stremimo in ki jo vedno poganja vprašanje *how queer can queer go?* (Ruffolo 2009: 46). Queer prakso lahko beremo kot *enega izmed načinov* političnega udejstvovanja, ki

je – znotraj koncepta koalicijskih politik – kompatibilen z drugimi, tudi gejevskimi in lezbičnimi gibanji (ob denaturalizaciji identitet geja in lezbijke). S tega vidika je najbolj bistven klic queer teorij in prakse h koalicijskim politikam na osnovi depolariziranih pluralitet, pri čemer mora takšna koalicijska politika nujno p-ostati dostopna subjektom, ki se združujejo na točkah intersekcije s ciljem ustvarjanja družbenih – *queerdom* (Humphrey 1999: 223) – prostorov, ki odpirajo in širijo potencialne izbire ter izpostavljajo družbene razlike in multiple solidarnosti prek dekonstruiranja naturaliziranih in normaliziranih družbenih norm (Seidman 1997).

Ob tem velja poudariti, da cilj ni (utopična) končna osvoboditev od oblasti kot take, temveč – kot poudarja Kurnik (2005) v kontekstu novih globalnih družbenih bojev: »Iskati je treba tisto vmes, no man's land, in na njegovi osnovi predstaviti politične alternative« (prav tam: 183), tovrstno vmesno življenje pa konceptualizira kot »kot da« življenje, katerega logika je precej podobna glavnim idejam queer teorije in politike, tj. »ostaneš suženj, vendar ker to uporabljaš na način, kot da ne, nisi več suženj« (Agamben v Kurnik 2006: 186). Pri tem se lahko vrnemo na že zgoraj omenjeno dialektiko gospodar – hlapec: ko hlapec (*gospodar odnosa*) preneha igrati vlogo hlapca, ni več hlapec; na podoben način se queer bori proti odnosom represije na ravni seksualnosti, ustvarja *an mileu* (Kurnik 2005: 195) kot ne-kraj, teren konstitutivne alternative – »/N/ jena pot je eksodus, je ime za resnično demokracijo – ki ni predstavniška in parlamentarna« (prav tam: 195) – in pri tem opozarja na prisvajanje identitet s strani države kot instance oblasti, slednja pa vendarle vsebuje šibko točko, šiv, točko preloma, tj. vzpostavljanje skupnosti, ne-osnovane na identiteti (prav tam).

Problem, ki izstopi na tem mestu, je predvsem povezovanje različnih singularitet na skupni točki (problemu, zahtevi ipd.), torej pripravljenost ostalih singularitet, da slečejo svojo (na izključevanju utemeljeno) identitetno obleko in se interesno osredinijo zgolj okoli reševanja specifične točke političnega projekta. Ravno ta medkategorialna hierarhizacija na podlagi pripadnosti kategorijam, kolektivnim identitetam je tisto, kar oblast pravzaprav ohranja in vzdržuje: »/E/liminacija ‚drugega‘ je hkrati že odprtje prostora za politično« (Lefort 1999: 268). Queer teorije imajo velik potencial za dekonstrukcijo spolnega binarizma in rigidnih, izključevalskih identitet (v polju seksualnega), a za doseg tega cilja bo – vsaj v praksi/politiki – potrebnega več vpenjanja v konkretna realna življenja posameznikov, in ne le teoretsko deklarativno opevanje razlik, ki paradokso vodi v njihovo utišanje znotraj queer umeščenosti. Potrebno je njihovo naslavljanje in upoštevanje: če queer razumemo kot sistem, logiko mišljenja (Kelly 2011) oziroma kot pristop k seksualnim in erotičnim praksam (skupaj s samimi praksami), torej kot glagol (*to queer*) oziroma pridevnik (Winnbust 2006), lahko queer umeščenost učinkovito združujemo z drugimi interesno podobnimi gibanji in disciplinami ter tako širimo »pot nevidnega bombarderja, ki izziva in problematizira vsake pozicije«, kot logiko poqueerjanja opiše Hwee Lim (v O'Rourke 2013: xii).

Queer sam po sebi torej ne zagotavlja učinkovitejših alians, koalicij in političnih rezultatov, pri čemer vključevanje seksualnih manjšin (sicer izključenih iz mainstream gejevskih in lezbičnih gibanj) ni nujno in vnaprej zagotovljeno; enako velja tudi za upoštevanje intersekcionalnosti. Queer se torej sooča z enakimi težavami kot

gejevsko-lezbična gibanja v preteklosti, pri čemer uspešnost preseganja omenjenih izzivov ni inherentna disidentiteti queer, temveč je treba izzive notranjih razlik ustrezno naslavljanje (Phelan 1995).

Queer disidentiteta zaenkrat v teorijah sicer odpira nove prostore mišljenja nemisljivega in izrekanja neizgovorljivega, a osrednji queer trenutek, torej trenutek uzrtja zamejujočih struktur, identitetnih regulacij in barier v političnem še manjka ter se celo slabi v procesu teoretske sedimentacije queer kot nove *identitete* (ki nadomešča identiteto geja/lezbijke ali služi kot sinonim ali kot krajše poimenovanje zanj). Na ravni queer teorij in politik je treba nadaljevati s procesom kritične refleksivnosti trenutnega stanja in vizij ter z naslavljanjem širših družbenih struktur, saj je to nekaj, kar obstoječim lezbično-gejevskim gibanjem resnično manjka. Queer teorije in politike tako lahko učinkovito nastopajo kot kritika, »glas vesti« trenutnim oblikam lezbično-gejevskih gibanj, ki so se usidrala v toku zahtevanja enakopravnosti *zgolj* gejev in lezbijk.

4. Sklep

Queer teorije ostajajo predvsem na izjemno abstraktni ravni in se ne vpenjajo v prakso, ne ponujajo koraka naprej, tistega koraka, ki je za transformacijo bojev v kontekstu vključevanja marginaliziranih seksualnih in spolnih pozicij ter za optimalni izkoristek queer potenciala najbolj bistven. Queer teorije z abstraktne, vzvišene akademske pozicije nudijo – ne neupravičene – kritike gibanj LG(BT) v kontekstu njihove »konservativnosti« in odsotnosti refleksije lastnih privilegijev ter načina bojev, hkrati pa se tudi queer teorije same – paradokсно – ujamejo v ta odsotni moment kritične samorefleksivnosti, predvsem na točki povezave queer teorij in queer politik oziroma prenosa queer teorij in queer vsebin v vsakdanje življenje subjektov, tudi ob vzporednem neproblematiziranju dejstva, da queer teorije niso enako dostopne vsem subjektom, temveč so s queer vsebinami seznanjene predvsem osebe, vključene v aktivistična in/ali akademska polja.

Kljub temu lahko pozicijo queer razumemo kot pomembno kritiko obstoječih gibanj LG(BT), ki se tudi v Sloveniji nagibajo v smeri konservativnosti, k ideji postopnosti pridobivanja pravic in pomembnosti pridobivanja razumevanja s strani večinske – heteroseksualne – populacije. Queer v teh kontekstih upravičeno opozarja na homonormativnost, ki reproducira nevidnost, izključenost ostalih nemonoseksualnih, nemonogamnih in necispolnih subjektov ter opozori na ekskluzivnost bojev LG(BT). Na drugi strani v Sloveniji zaradi odsotnosti vsebinske zgodovine queer, ki sicer velja za angleško govoreča okolja, obstaja nevarnost zdrsa disidentitete queer v *zgolj* nadomestno poimenovanje lezbične in gejevske identitete, brez siceršnjega kritičnega potenciala.

Queer politiko lahko v Sloveniji, ki je do nedavnega obstajala predvsem na nekaj individualnih točkah, kar ji je oteževalo večji izkoristek potenciala kritične refleksivnosti, v zadnjem času pa se zgošča tudi v obliki iniciativ in aktivističnih skupin,¹²

12. TransAkcija – transfeministična iniciativa za podporo, informiranje, opolnomočenje in zavezništvo transspolnih oseb v Sloveniji in Kvartir – aktivističen varen prostor za vidnost,

razumemo kot pomemben moment, ki v prihodnje lahko preusmeri in preoblikuje tok oz. izhodišče ne samo gibanj LG(BT), temveč tudi drugih bojev, in sicer prek zagovarjanja in vpeljevanja ideje koalicijskih politik; kriterij, ki določa pomen tega queer momenta in njegov izkoriščen potencial, pa je stopnja približevanja queer idej, queer načina oziroma logike mišljenja ostalim populacijam, za kar je nujno, da se razprave o queer konceptih in vsebinah iz akademskega okolja vsaj delno premaknejo v vsakdanje življenje individuumov.

Literatura

- Adams, Katherine (2002): At the table with Arendt: Toward a self-interested practice of coalition discourse. *Hypatia*, 17 (1): 1–33.
- Adorno, W. Theodor, in Horkheimer, Max (2006): Dialektika razsvetljenstva: Filozofski fragmenti. Ljubljana: Studia humanitatis.
- Adorno, W. Theodor (2007): Minima moralia: Refleksije iz poškodovanega življenja. Ljubljana: Založba /*cf.
- Agar, N. James (2013): Queer u Francuskoj: AIDS disidentifikacija u Francuskoj. V L. Downing in R. Gillett (ur.): Queer u Europi: 65–80. Zagreb: Zagreb Pride.
- Ahmed, Sara (2006): Queer phenomenology: Orientations, objects, other. London: Duke University Press.
- Bell, David, in Binnie, Jon (2000): The sexual citizenship: Queer politics and beyond. Cambridge: Polity Press.
- Bornstein, Kate (1994): Gender outlaw: On men, women, and the rest of us. New York: Routledge.
- Bourdieu, Pierre (2002): Praktični čut. Ljubljana: Studia Humanitatis.
- Bourdieu, Pierre (2010): Moška dominacija. Ljubljana: Sophia.
- Bower, C. Lisa (1994): Queer acts and the politics of »direct address«: Rethinking law, culture, and community. *Law & society review*, 28 (5): 1009–1034.
- Braidotti, Rosi (2011): Nomadic subject: Embodiment and sexual difference in contemporary feminist theory. New York: Columbia University Press.
- Butler, Judith (1990): Gender trouble: Feminism and the subversion of identity. New York: Routledge.
- Butler, Judith (1993): Bodies that matter: On the discursive limits of »sex«. Routledge: New York.
- Butler, Judith (2001): Težave s spolom: Feminizem in subverzija identitete. Ljubljana: ŠKUC.
- Calvin, Thomas (2009): On being post-normal: Heterosexuality after queer theory. V N. Giffney in M. O'Rourke (ur.): The Ashgate research companion to queer theory: 17–32. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Canguilhem, Georges (1987): Normalno in patološko. Ljubljana: ŠKUC: Filozofska fakulteta, Znanstveni inštitut.

povezovanje in ozaveščanje o biseksualnih, transspolnih, aseksualnih in queer identitetah v Sloveniji, ki med svojimi dejavnostmi izpostavlja tudi pomembno nalogo nudenja vsebinskih virov v slovenskem jeziku o identitetah BTQA+.

- Cole, R. Elizabeth, in Luna, Zakiya T. (2010): Making coalitions work: Solidarity across difference within US feminism. *Feminist studies*, 36 (1): 71–98.
- Collins, Dana, in Talcott, Molly (2011): »A new language that speaks of change just as it steps toward it«: Transnationalism, erotic justice and queer human rights praxis. *Sociology compass*, 5/7: 576–590.
- Connell, Raewyn (2012): *Moškosti*. Ljubljana: Krtina.
- Cortese, K. Daniel (2006): Are we thinking straight? The politics of straightness in a lesbian and gay social movement organization. New York in London: Routledge.
- Davies, Bronwyn (2006): Identity, abjection and otherness: Creating the self, creating difference. V M. Arnot in M. Mac an Ghail (ur.): *The RoutledgeFalmer in gender & education*: 72–90. New York: Routledge.
- Foucault, Michel (2004): *Disciplina in kaznovanje: nastanek zapora*. Ljubljana: Krtina.
- Fouz-Hernandez, Santiago (2013): Queer u Španjolskoj: Identiteta bez granica. V L. Downing in R. Gillet (ur.): *Queer u Europi*: 248–266. Zagreb: Zagreb Pride.
- Fuss, Diana (1990): *Essentially speaking: Feminism, nature and difference*. London: Routledge.
- Gamson, Joshua (1995): Must identity movements self-destruct?: A queer dilemma. *Social problems*, 42 (3): 390–407.
- Garber, Linda (2001): *Identity poetics: Race, class, and the lesbian-feminist roots of queer theory*. New York: Columbia University Press.
- Garber, Linda (2006): On the evolution of queer studies: Lesbian feminism, queer theory and globalization. V D. Richardson in dr. (ur.): *Intersections between feminist and queer theory*: 78–96. New York: Palgrave Macmillan.
- Garber, Linda (2009): The curious persistence of lesbian studies. V N. Giffney in M. O'Rourke (ur.): *The Ashgate Research Companion to queer theory*: 65–78. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Ghaziani, Amin (2011): Post-gay collective identity construction. *Social problems*, 58 (1): 99–125.
- Giffney, Noreen (2009): The »q« word. V N. Giffney in M. O'Rourke (ur.): *The Ashgate research companion to queer theory*: 1–16. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Green, Adam Isaiah (2002): Gay but not queer: Toward a post-queer study of sexuality. *Theory and society*, 31: 521–545.
- Halberstam, Judith (1993): Imagined violence/Queer violence: Representation, rage, and resistance. *Social text*, 37: 187–201.
- Halberstam, Judith (2004): *In a queer time and place: Transgendered bodies, subcultural lives*. New York: New York University Press.
- Hall, Donald (2003): *Queer theories*. New York: Palgrave Macmillan.
- Hoogland, C. Renee (2000): Fashionably queer: Lesbian and gay cultural studies. V T. Sandfort in dr. (ur.): *Lesbian and gay studies*: 161–174. London: Sage Publications Ltd.
- Humphrey, C. Jill (1999): To queer or not to queer a lesbian and gay group? Sexual and gendered politics at the turn of the century. *Sexualities*, 2 (2): 223–246.
- Jackson, Stevi (2006): Heterosexuality, sexuality and gender: Re-thinking the intersections. V D. Richardson in dr. (ur.): *Intersections between feminist and queer theory*: 38–58. New York: Palgrave MacMillan.
- Jagose, Annamarie (1997): *Queer theory: An introduction*. New York: NYU Press.

- Johnson, Patrick (2010): *Queer studies, or (almost) everything I know about queer studies I learned from my grandmother*. *Text and performance*, 21 (1): 1–25.
- Johnson, R. Colin (2013): *Just queer folks: gender and sexuality in rural America*. Philadelphia: Temple University.
- Kelly, Reese (2011): *Gay marriage. Why now? Why at all?* V S. Seidman in dr. (ur.): *Introducing the new sexuality studies: 457–462*. New York: Routledge.
- Khayatt, Didi (2002): *Toward a queer identity*. *Sexualities*, 5 (4): 487–501.
- Kirsch, H. Max (2001): *Queer theory and social change*. London: Routledge.
- Koletnik, Anja (2014): *Cisseksizem ni feminizem*. Dostopno prek: <http://spol.si/blog/2014/11/13/cisseksizem-ni-feminizem> (22. 11. 2014).
- Kosofsky Sedgwick, Eve (1990): *Epistemology of the closet*. Los Angeles: University of California Press.
- Kurnik, Andrej (2005): *Biopolitika: novi družbeni boji na horizontu*. Ljubljana: Sophia.
- Lefort, Claude (1999): *Prigode demokracije: Izbrani spisi Clauda Leforta*, ur. Jelica Šumič-Riha. Ljubljana: Liberalna akademija.
- Lott, Eric (2000): *After identity, politics: The return of universalism*. *New literary history*, 31 (4): 665–680.
- McLaughlin, Janice (2006): *The return of material cycles of theoretical fashion in lesbian, gay and queer studies*. V D. Richardson in dr. (ur.): *Intersections between feminist and queer theory: 59–77*. New York: Palgrave MacMillan.
- Mock, Roberta (2003): *Hetero-queer ladies: Some performative transactions between gay men and heterosexual women*. *Feminist review*, 75: 20–37.
- Monro, Surya (2006): *Gender politics: Citizenship, Activism and sexual diversity*. London: Pluto Press.
- Moon, Dawne (2012): *Who I am and who are we? Conflicting narratives of collective selfhood in stigmatized groups*. *American journal of sociology*, 117 (5): 1336–1379.
- Namaste, Ki (1994): *The politics of inside/out: Queer theory, poststructuralism, and a sociological approach to sexuality*. *Sociological theory*, 12 (2): 220–231.
- Namaste, Ki (1999): *The use and abuse of queer tropes: Metaphor and catachresis in queer theory and politics*. *Social semiotics*, 9 (2): 213–234.
- Nicholson, Linda, in Seidman, Steven. 1995. *Introduction*. V L. Nicholson in S. Seidman (ur.): *Social postmodernism: Beyond identity politics: 1–38*. Cambridge: Cambridge University Press.
- O'Rourke, Michael (2013): *»Europa«: Projekt u posustajanju ili beskonačni zadatak? (Neki drugi pravci za queer teoriju?)*. V L. Downing in R. Gillet (ur.): *Queer u Europi: xii–xix*. Zagreb: Zagreb Pride.
- Parisi, Luciana (2009): *The adventures of a sex*. V C. Nigianni in M. Storr (ur.): *Deleuze and Queer Theory: 72–91*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Patton, Cindy (1993): *Tremble, hetero swine!* V M. Warner (ur.): *Fear of a queer planet: Queer politics and social theory: 143–177*. Minneapolis: University of Minnesota.
- Phelan, Susan (1995): *The space of justice: lesbians and democratic politics*. V L. Nicholson in S. Seidman (ur.): *Social postmodernism: Beyond identity politics: 332–356*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Pikalo, Jernej, in dr. (2011): Meje globaliziranega sveta. Ljubljana: Sophia.
- Plummer, Ken (2003): Queers, bodies and postmodern sexualities: A note on revisiting the »sexual« in symbolic interactionism. *Qualitative sociology*, 26 (4): 515–530.
- Rener, Tanja (2007): Politična ekonomija družinskega dela in novo očetovstvo. *Teorija in praksa: družboslovna revija*, 44 (1–2): 127–141.
- Rollins, Joe, in Hirsch, H. N. (2003): Sexual identities and political engagements: A queer survey. *Social politics*, 10 (3): 290–313.
- Ruffolo, V. David (2009): Post-queer politics. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Samuels, Jacinth (1999): Dangerous liaisons: Queer subjectivity, liberalism and race. *Cultural studies*, 13 (1): 91–109.
- Seidman, Steven (1993): Identity and politics in a »postmodern« gay culture: Some historical and conceptual notes. V M. Warner (ur.): *Fear of a queer planet: Queer politics and social theory*, 105–142. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Seidman, Steven (1994): Symposium: Queer theory/sociology: A dialogue. *Sociological theory*, 12 (2): 166–177.
- Seidman, Steven (1995): Deconstructing queer theory or the under-theorization of the social and the ethical. V L. Nicholson in S. Seidman (ur.): *Social postmodernism: Beyond identity politics*: 116–141. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seidman, Steven (1997): Difference troubles: Queering social theory and sexual politics. Cambridge: Cambridge University Press.
- Severson, Kristin, in Stanhope, Victoria (1998): Identity politics and progress: Don't fence me in (or out). *Off our backs: a women's newsjournal*, 28 (4): 12–13.
- Shepard, Benjamin (2010): Queer political performance and protest. New York: Routledge.
- Shimizu, Akiko (2007): Scandalous equivocation: A note on the politics of queer self-naming. *Inter-Asia cultural studies*, 8 (4): 503–516.
- Stein, Arlene, in Plummer, Ken (1994): »I can't even think straight«: Queer theory and the missing sexual revolution in sociology. *Sociological theory*, 12 (2): 178–187.
- Sullivan, Nikki (2009): Smacking my bitch up: Queer or what? V N. Giffney in M. O'Rourke: *The Ashgate research companion to queer theory*: 435–450. Farnham: Ashgate Publishing Limited.
- Warner, Michael (ur.) (1993): *Fear of a queer planet: Queer Politics and Social Theory*. Minneapolis: University of Minnesota press.
- Warner, Michael (1999): *The trouble with normal: Sex, politics, and the ethics of queer life*. New York: The Free Press.
- Weeks, Jeffrey (2000): The challenge of lesbian and gay studies. V T. Sandfort, in dr. (ur.): *Lesbian and gay studies*, 1–13. London: Sage Publications.
- Weeks, Jeffrey (2002): *Sexuality and its discontents: Meanings, myths & modern sexualities*. New York: Routledge.
- Winnbust, Sarah (2006): *Queering freedom*. Bloomington: Indiana University Press.

Summary

After the short period of radical politics of the U.S. Gay liberation front in the early 70', gay and lesbian movements begin to form their politics on the notions of homosexual identity. The movements are focusing mainly on the fight for civil rights of gays and lesbians while at the same time these movements continually exclude all those individuals who do not identify themselves as gay or lesbian, those who identify themselves with different identities which do not correspond to the dominant concepts of normativity in the field of sexuality and gender, where the subject is expected to assume one of the two possible identities, constructed in a binary manner (male – female, heterosexual – homosexual). Such identity based politics are reproducing existing power relationships in which heterosexuality is constructed as a superior and normal while homosexuality is necessarily constructed as the Other, inferior. Identity based politics of gay and lesbian movements in the process of fighting for civil rights are based on the notion of 'similarity' to heterosexual majority and in that process all other diverse non-hetero- and non-homo-normative identities are overlooked.

As a response to the mentioned exclusion and the HIV/AIDS crisis queer politics emerge, stating their position of non-compliance and opposition to the concepts of normativity by reappropriating the concept of 'queer' which is usually used as an insult for non-heterosexual individuals in English-speaking environment. Queer politics are formed as coalition politics which are not based on identity categories, but on affinity derived from more or less common interests. The main actor of the queer politics is the queer subject, who is opposing to normative concepts and identity categories that are always constructed in hierarchical relation and difference from other individuals and social groups. The opposition to mentioned concepts manifests in queer disidentity as the queer subject does not identify with expected identity categories but instead assumes the dis-identity position which is located outside of dominant binarisms of heterosexuality and/or gender. In opposition to gay and lesbian movements where emphasized 'similarity' to social majority serves as an legitimate basis for acquisition of civil rights, queer politics are stressing the differences in a non-compromising way which is also evident in their main slogan – *we are here, we are queer, get used to it*. Soon after the emergence of queer politics, queer theories based on poststructuralism are formed. Despite the fact that queer theories derived from politics formed by queer individuals, theoretical representations of queer subjects are soon disconnected from the practical level, from everyday life of those who disidentify as queer. It looks like queer theories started to live a life on their own and as such they are now facing some criticism since on theoretical level the influence of structural identity interpellations and effects of these interpellations are not discussed along with the ignored influence of individually specific intersectionality, formed by different social modalities. That speaks of a greater need for reflexivity on the side of academic production of queer theories. In Slovenia, the queer disidentity and queer politics face another challenge. Queer in Slovenian language does not have the same semantic meaning as it has in English-speaking environment. As such the queer disidentity can be read in numerous ways

in which the critical potential of queer politics, queer disidentity and queer theories can be reduced. On the other hand, the similar problems can also be identified in English-speaking environments where the concept of queer is sometimes being used as a synonym for gays and lesbians or as an umbrella term for all non-heteronormative identities but without the critique, so characteristic for queer politics and queer theories. Despite of some weak points of queer theories, the queer disidentity, along with promoted (queer) coalition politics and queer theories, can and must be understood as an important field which can transform and push existing gay and lesbian movements, currently anchored in the identity politics, further in the way of inclusion of different interests of different individuals who do not identify as homosexuals and are as such often overlooked in the processes of political representations.

Podatki o avtorici:

Nina Perger, dipl. soc., dipl. soc.ped.

e-mail: *nina.perger@gmail.com*